

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**«Вплив інвестиційної діяльності Швеції на економічний
розвиток країни»**

**«The Impact of Sweden's Investment Activity on the Economic
Development of the Country»**

Виконала: здобувачка денної форми навчання
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Розновська Поліна Ігорівна

Керівник: д.е.н., проф. Якубовський С. О. _____
(підпис)

Рецензент: д.е.н., проф. Ломачинська І. А.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 9 від 31.05.2023 р.

Завідувач кафедри

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ Сергій
(підпис) (прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № ____
протокол № ____ від ____.06.2023 р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

_____ ПІЧУГІНА Юлія
(підпис) (прізвище, ім'я)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЦІЇ.....	6
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ШВЕЦІЇ.....	13
2.1. Зовнішньоекономічні зв'язки та інвестиційна привабливість Швеції.....	13
2.2. Роль шведських транснаціональних корпорацій в інвестиційній діяльності країни.....	25
2.3. Шведські інвестиції в інновації.....	27
2.4. Регресійний аналіз впливу прямих іноземних інвестицій Швеції на платіжний баланс й ВВП країни.....	30
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМНИХ ТОРГОВИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНИ.....	37
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

У середині ХХ століття Швеція з бідної аграрної країни перетворилася на одну з найбагатших і найбільш розвинених індустріальних держав. Маленька, відкрита та конкурентоспроможна економіка Швеції процвітає, країна досягла високого рівня життя завдяки поєднанню вільного ринкового капіталізму та значних соціальних виплат. У 1995 році Швеція увійшла до ЄС, однак залишається поза зоною євро в основному через побоювання, що приєднання до Європейського економічного та валютного союзу зменшить суверенітет країни над її системою соціального забезпечення.

Ліс, гідроенергія та залізна руда складають ресурсну базу промислової економіки, яка значною мірою залежить від зовнішньої торгівлі. Експорт, включаючи двигуни та інші машини, автотранспортні засоби та телекомунікаційне обладнання, становить понад 44% ВВП. Швеція має профіцит поточного рахунку в розмірі близько 5% ВВП, що є одним із найвищих показників у Європі [2].

Швеція, як правило, вважається дуже сприятливим місцем для інвестицій. Ця країна пропонує надзвичайно конкурентну, відкриту економіку з доступом до нових продуктів, технологій, навичок та інновацій. Швеція має добре освічену робочу силу, чудову комунікаційну інфраструктуру та стабільне політичне середовище, що робить її вибором для іноземних компаній, зокрема американських. Низький рівень корпоративного податку, відсутність податку на дивіденди є додатковими стимулами для ведення бізнесу в країні.

Однак привабливість Швеції як інвестиційного напрямку послаблюється декількома структурними проблемами для бізнесу. До них належать високі податки з громадян і ПДВ. Крім того, висока вартість робочої сили, жорстке трудове законодавство та правила, постійна нестача житла та загальна висока вартість життя у Швеції можуть створювати проблеми для залучення, найму та утримання талантів для нових компаній. Тому, у коротко-

та середньостроковій перспективі економічні виклики країни включають забезпечення доступним житлом та успішну інтеграцію мігрантів на шведський ринок праці.

Метою дипломної роботи є визначення впливу інвестиційної діяльності Швеції на економічний розвиток цієї країни.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- визначити теоретичні основи аналізу інвестиційної політики Швеції;
- розглянути особливості впливу інвестицій на економічний розвиток Швеції;
- дослідити зовнішньоекономічні зв'язки даної країни, а також наскільки вона інвестиційно приваблива;
- визначити роль шведських транснаціональних корпорацій в інвестиційній діяльності країни;
- дослідити шведські інвестиції в інновації;
- здійснити регресійний аналіз впливу прямих іноземних інвестицій Швеції на деякі складові платіжного балансу й ВВП країни;
- визначити особливості взаємних торгових та інвестиційних потоків Швеції та України;
- проаналізувати динаміку торгівлі товарами й послугами між Швецією та Україною;
- дослідити динаміку інвестиційних потоків зі Швеції до України й з України до Швеції.

Об'єктом дослідження є економіка Швеції.

Предмет дослідження – теоретичні основи та прикладні аспекти впливу інвестиційної діяльності на економічний розвиток Швеції.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Перший розділ роботи потребує визначення теоретичних основ аналізу інвестиційної політики Швеції. Дослідивши у другому розділі роботи зовнішньоекономічні зв'язки та інвестиційну привабливість країни, її

інвестиції в інновації, визначивши роль шведських ТНК в інвестиційній діяльності, а також вплив прямих іноземних інвестицій (активів й пасивів) на деякі складові платіжного балансу Швеції, зокрема баланс торгівлі товарами й послугами та рахунок поточних операцій, та на ВВП країни за допомогою регресійного аналізу, необхідно визначити особливості впливу інвестицій на економічний розвиток Швеції. Третій розділ дипломної роботи міститиме дослідження особливостей взаємних торгових та інвестиційних потоків Швеції та України, аналіз динаміки торгівлі товарами й послугами між даними країнами, а також аналіз інвестиційних потоків зі Швеції до України й з України до Швеції.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є положення, сформульовані у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених інвестиційній діяльності, платіжному балансу країни, періодичні видання та статистичні дані офіційних сайтів. При написанні роботи були використані порівняльний, статистичний, графічний методи, а також метод кореляційно-регресійного аналізу.

Основні теоретичні та практичні положення дипломної роботи доповідались і отримали схвалення на Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний та політичний розвиток країн в умовах глобальної нестабільності» Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 26 травня 2023 р.). Автором у співавторстві опубліковано наукову роботу у фаховому науковому виданні, матеріали якої також склали теоретичну основу дослідження (Yakubovskiy S. The current state of China's international trade / S. Yakubovskiy, P. Roznovska // Китаєзнавчі дослідження. – 2022. – №3. – С. 105–118.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕДЦІЇ

Протягом років були проведені численні дослідження, які стосуються прямих іноземних інвестицій (ПІІ), їх визначальних факторів та впливу на країни-бенефіціари, але лише в небагатьох працях безпосередньо розглядалася прибутковість та її значення для ПІІ. Праця доцентки Стокгольмського університету Ольги Голубевої «Визначальні фактори шведських прямих іноземних інвестицій: наскільки важлива прибутковість?» (2016) усуває цю прогалину шляхом включення рентабельності капіталу в детермінанти шведських ПІІ поряд зі змінними, які традиційно вважаються такими, що впливають на ПІІ. Велику роль відіграє прибутковість. Роль розміру ринку, географічного положення та економічної свободи у країні-бенефіціарі також статистично підтверджується. Дослідження вказує і на те, що реформи, спрямовані на покращення інвестиційного клімату в країнах-бенефіціарах, можуть виявитися неефективними, якщо не розуміти зв'язку між бізнес-середовищем та прибутковістю конкретного проєкту.

Академічні дослідження в галузі ПІІ, як правило, зосереджені на макроекономічних факторах та різних індексах як показниках, що описують інвестиційне середовище. Емпіричні результати дослідження авторки показують, що прибутковість інвестицій є ключовим фактором, який визначає шведські ПІІ. Імовірність того, що іноземні інвестори отримають дохід від своїх інвестицій, має важливе значення для їхнього рішення інвестувати в країну. Прогностична сила моделі у цьому дослідженні значно погіршується, коли з регресії видаляється чинник рентабельності. Таким чином, прогрес у розумінні та вимірі прибутковості на зарубіжних ринках може стати рушійною силою аналізу ПІІ [3].

О. Голубева вважає, що для керівників фірм, які шукають прості «базові» детермінанти, що мають вирішальне значення для оцінки ПІІ, можуть

бути корисні висновки її дослідження, особливо ті, що стосуються важливості прибутковості. Аналіз історичних даних про доходи від інвестицій у конкретній країні, прибутковості компаній-аналогів у регіоні та еталонних показників конкурентів може використовуватися менеджерами як орієнтир при оцінці ПІІ.

Емпіричні результати також показали, що внутрішній ринок, представлений ВВП, справді був важливим визначальним чинником шведських ПІІ у світі. Це можна пояснити потребою ТНК в отриманні доступу до нових ринків.

Значимими чинниками у дослідженні виявилися також межі країн та відстань у кілометрах від потенційного інвестора. У статті пропонується надавати більшу увагу географічним факторам та їхньому впливу на ПІІ. Хоча неможливо змінити географічне положення країни-бенефіціара і наблизити її до потенційного інвестора, все ж таки можна пом'якшити фактор відстані. Майбутні вчені зможуть перевірити гіпотези про те, як покращення ділової логістики та каналів може знизити трансакційні витрати та звести до мінімуму вплив географічної відстані на ПІІ [3].

У дослідженні авторка згадує і про можливі відмінності, які можуть виникнути між країнами з ринком, що формується, і розвиненими країнами у якості напрямку для інвестицій. Її також цікавить, чи мають шведські ПІІ одні й ті ж визначальні фактори в розвинених країнах та на ринках, що розвиваються. О. Голубєва робить висновки, що якщо така різниця існує, необхідні додаткові заходи підтримки з боку органів державної політики, які намагаються залучити ПІІ у ці напрями інвестицій.

Висновки статті мають певні рекомендації для менеджерів компаній, політиків та вчених-дослідників. Ця робота розширює знання про детермінанти ПІІ, наголошуючи на факторі прибутковості, та підкреслює важливість більш тонкої взаємодії між макроекономічними та політичними змінними, з одного боку, та прибутковістю конкретного проєкту, з іншого [3].

Однією з характерних рис нових моделей розміщення є те, що за певних обставин має місце агломерація, тобто діяльність фірм концентрується в географічно чітко визначених районах. Рушійні сили агломерації або кластеризації пов'язані з типом і ступенем економії від масштабу у виробництві, розосередженням конкретних навичок та зовнішніми ефектами, що виникають у навчанні, інноваціях та мережевій економіці. Хоча пояснення в цьому напрямку були вперше представлені майже сторіччя тому, аналітичні інструменти того часу не дозволяли моделювати місцерозташування як ендогенно детерміноване.

Метою дослідження Понта Браунергельма та Роджера Свенссона «Агломерація в географічному розташуванні шведських ТНК» (2020) було вивчення ступеня агломерації у місцях виробництва шведських ТНК. У цій роботі коротко розглянуто останні теоретичні досягнення в галузі розміщення виробництва, надано особливу увагу агломерації виробництва у різних країнах. Автори зіставили теоретичні пояснення з деякими емпіричними даними про агломерацію в іноземному виробництві. Об'єднавши дані, які стосуються іноземного виробництва шведських фірм та дані на рівні країни, вони досліджували, чи можна виявити будь-які моделі агломерації у шведському іноземному виробництві.

Результати показують, що моделі агломерації дійсно переважають, але обмежуються виробництвом, що інтенсивно використовує НДДКР. Це відповідає поясненням агломерації, представленим у більшості відповідної літератури, а також узгоджується з результатами, представленими в ряді більш мікроорієнтованих досліджень. Агломерація наукомісткого виробництва, яка відбувається на рівні Швеції, може з часом проявитися у змінених моделях спеціалізації у різних країнах. Крім того, таке розташування може мати прямі наслідки для добробуту, впливаючи на темпи зростання за рахунок накопичення капіталу знань. Відповідно, у міру того як ПІІ та іноземне виробництво перетворилися на одну з основних сил світової економіки, їхні

наслідки для країн базування та приймаючих країн також стають очевиднішими [4].

Дослідники Шведського університету сільськогосподарських наук, доктори наук Йохан Блумквіст та Стаффан Вальдо у своїй роботі «Чи збільшує підтримка фірм інвестиції? Дані секторів аквакультури та переробки риби у Швеції» (2022) аналізують, якою мірою інвестиційна підтримка підприємств, які займаються аквакультурою та переробкою риби у Швеції, підвищує їхню інвестиційну активність. Таким чином, дослідження також визначає кількість інвестицій, які були б зроблені без підтримки (чисті витрати). Європейський Союз надає тверду підтримку морському сектору для досягнення цілей політики, викладених у Загальній політиці в галузі рибальства. Результати показують, що підтримка збільшує інвестиції в аквакультуру з коефіцієнтом 0,65, тоді чисті витрати становлять 35%, а без інвестиційної підтримки – 77% [5].

Інвестиційна підтримка фірм у секторах аквакультури та рибопереробки є одним із основних заходів політики в рамках Європейського фонду морського та рибного господарства та важливим компонентом стратегії підвищення продуктивності у Загальній політиці в галузі рибальства в ЄС. З точки зору Загальної політики ключове питання полягає в тому, чи справді підтримка інвестицій стимулює приватні інвестиції, і якщо так, то якою мірою підтримка впливає на виробництво та конкурентоспроможність. Основна мета даного дослідження полягала в тому, щоб визначити, якою мірою підтримка шведських компаній в галузі аквакультури та переробки риби збільшує інвестиції фірм. В роботі також досліджується, чи впливає підтримка інвестицій на економічні показники, що вимірюються виробничою вартістю та доданою вартістю фірм.

Результати свідчать про те, що інвестиційна підтримка збільшила потоки інвестицій в обох секторах, хоча існують чисті витрати. Як було зазначено раніше, в аквакультурі підтримка збільшує інвестиції з коефіцієнтом 0,65, таким чином, з чистими витратами 0,35. Це означає, що

якщо фірма, яка має інвестиційну підтримку, реалізовує 100 000 євро, 65 000 євро можна розглядати як нові інвестиції, а 35 000 євро були б задіяні без підтримки. У секторі рибопереробки аналіз виявляє суттєві відмінності в залежності від розміру фірм. Для фірм із менш, ніж 20 співробітниками результати показують, що підтримка ЄС збільшила інвестиції з коефіцієнтом 0,64, таким чином, з чистими витратами 0,36. Дослідження не виявило суттєвого впливу на інвестиції рибопереробних підприємств, у яких працює понад 20 осіб. До того ж, результати показують, що підтримка аквакультури позитивно впливає на виробничу вартість і додану вартість у підтримуваних фірмах. Для інвестиційної підтримки рибопереробних підприємств таких ефектів не виявлено [5].

Варто відзначити і те, що перехід до низьковуглецевої економіки для досягнення мети Паризької кліматичної угоди ООН 2015 року також вимагає значних інвестицій. Ринок зелених облігацій демонструє добрий потенціал у допомозі мобілізації фінансових ресурсів для стійких інвестицій. У праці «Зелені облігації у Швеції та Норвегії: які фактори успіху?» (2021) доктор наук і кандидатка наук, наукові співробітники Центру міжнародних досліджень клімату та навколишнього середовища (CICERO) Університету Осло Асбйорн Торвангер та Юлія Маргінян, доктор політичних наук й науковий співробітник Стокгольмського інституту навколишнього середовища (SEI) Аарон Малтайс порівнюють використання зелених облігацій у Норвегії та Швеції з 2013 до 2019 року, щоб зрозуміти, що є рушійною силою для ринку зелених облігацій. Дане дослідження є одним із перших порівняльних аналізів, спеціально розроблених для пояснення відмінностей у освоєнні зелених облігацій між двома аналогічними фінансовими ринками. Такий аналіз може допомогти визначити фактори, які можуть бути перенесені до інших країн і, отже, бути важливими для сприяння зростанню зелених облігацій на різних ринках.

Дані показують, що у Швеції спостерігалось більш швидке зростання емісій, ніж у Норвегії, особливо для корпоративного сектору та муніципалітетів. Опитуючи досвідчених учасників ринку зелених облігацій у

цих країнах, автори дослідження виявили, що ймовірними поясненнями є бізнес-культура та фінансові установи, які у Швеції є більш орієнтованими на стійкість, ніж у Норвегії, а також більший та більш диверсифікований корпоративний сектор. У Норвегії поширенню зелених облігацій, можливо, перешкоджали конкуренція з високоприбутковими інвестиціями в нафту, газ та судноплавство, «зелений» енергетичний сектор, який вважає зелені облігації зайвими, і багато муніципалітетів, які є надто малими для випуску зелених облігацій. Досвід Швеції показує, що інші країни, які бажають сприяти впровадженню зелених облігацій, повинні надавати особливу увагу лідерству в галузі сталого розвитку, співпраці між емітентами зелених облігацій та інвесторами, а також активній комунікації, високій наочності та ретельному розкриттю інформації про стійку фінансову діяльність.

Отже, завдяки дослідженню А. Торвангера, Ю. Маргінян та А. Малтайса можна зробити певні висновки:

- Швеція випереджає Норвегію за всіма категоріями зелених облігацій;
- ймовірними причинами лідерства Швеції є ділова культура та фінансові інститути, більш орієнтовані на стійкість, а також більший та більш диверсифікований корпоративний сектор;
- обсяг ринку облігацій країни та частка ринку, що підходить для випуску зелених облігацій, є ключовими факторами для швидкого їх впровадження;
- ринки зелених облігацій в інших країнах можуть бути стимульовані активним керівництвом фінансових установ та урядів у галузі сталого розвитку, співпрацею між емітентами зелених облігацій та інвесторами, активним спілкуванням та широкою демонстрацією ролі зелених облігацій у галузі сталого розвитку, а також ретельним розкриттям інформації про стійку фінансову діяльність.

Однак порівняльний аналіз даного дослідження обмежується складним взаємозв'язком між потенційними рушійними силами та випуском зелених облігацій, а також залежністю рушійних сил від економічних та соціальних

умов. Існують очевидні відмінності щодо економічної діяльності та того, як нині структуровані ринки капіталу [6].

Проаналізувавши вищезгадані дослідження деяких зарубіжних науковців, пов'язані із інвестиційною діяльністю Швеції, визначили, що емпіричні результати праці О. Голубевої показують, що прибутковість інвестицій є ключовим фактором, що визначає шведські ПІІ, адже отримання іноземними інвесторами доходу від своїх інвестицій має важливе значення для їхнього рішення інвестувати в країну. Значимими чинниками шведських ПІІ у дослідженні виявилися також внутрішній ринок, представлений ВВП, що пояснюється потребою ТНК в отриманні доступу до нових ринків, межі країн та відстань у кілометрах від потенційного інвестора. П. Браунергельм та Р. Свенссон вивчали ступінь агломерації у місцях виробництва шведських ТНК, розглянули останні теоретичні досягнення в галузі розміщення виробництва, надали особливу увагу агломерації виробництва у різних країнах. Й. Блумквіст та С. Вальдо проаналізували, якою мірою інвестиційна підтримка підприємств, які займаються аквакультурою та переробкою риби у Швеції, підвищує їхню інвестиційну активність, а А. Торвангер, Ю. Маргінян та А. Малтайс порівняли використання зелених облігацій у Норвегії та Швеції з 2013 до 2019 року, щоб зрозуміти, що є рушійною силою для ринку зелених облігацій у цих країнах.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ШВЕЦІЇ

2.1. Зовнішньоекономічні зв'язки та інвестиційна привабливість Швеції

Розвиток шведської економіки у ХХ столітті вражаючий. Наприкінці ХІХ ст. Швеція вважалася однією з найбідніших країн Європи, а зараз посідає десяте місце у списку найбагатших країн світу. Метою шведської політики сприяння торгівлі та інвестиціям є просування економічних інтересів країни та її іміджу за кордоном, сприяння експорту та імпорту та заохочення торгівлі з іншими державами. Швеція сильно залежить від експорту, рішуче виступає за вільну торгівлю та має одну з найбільш міжнародно інтегрованих економік у світі. Уряд розширює свою експортну базу за межі традиційного європейського ринку, прагнучи розвиватися в Азії, Південній Америці та Сполучених Штатах, але основна частина експорту Швеції все ще залишається в межах ЄС.

Для досягнення економічного процвітання невеликій країні абсолютно необхідна відкритість та співпраця із зовнішнім світом, що стає цілком очевидним, якщо поглянути на деякі ключові факти шведської економіки. Показник зовнішньої торгівлі Швеції має тенденцію до збільшення, і вартість як експорту, так і імпорту нині становить від 40 до 50% ВВП. Тому не дивно, що зростання шведського ВВП настільки тісно пов'язане із подіями за кордоном, воно корелює зі зростанням середньозваженого значення основних торгових партнерів Швеції. Однак країна залежить не лише від зовнішнього світу у торгівлі товарами та послугами. За даними Національної ради з торгівлі (2021 р.) обсяг шведських прямих інвестицій за кордон займає дванадцяте місце у світі по відношенню до ВВП. Відповідний показник прямих іноземних інвестицій у Швеції посідає вісімнадцяте місце. Шведські банки здійснюють

великі міжнародні операції, особливо у Північно-Балтійському регіоні. Таким чином, вільний рух капіталу є важливою передумовою для процвітання шведських компаній як фінансових, так і нефінансових. Шведська влада також залежить від зовнішнього світу. Національні центральні банки мають обмежені можливості проводити суверенну політику відсоткових ставок, оскільки реальні відсоткові ставки у різних країнах, як правило, сильно корелюють [7].

Зрозуміло, що така країна, як Швеція, яка так сильно залежить від зовнішнього світу, має особистий інтерес до міжнародних переговорів і переговорів, спрямованих на досягнення згоди щодо спільних правил та інститутів, оскільки вона отримує вигоду від того, що міжнародна інтеграція може відбуватися безпечним і справедливим способом. Такі відносини можуть відбуватися двосторонньо, тобто між двома окремими країнами, але для маленької Швеції найбільшою перевагою є багатосторонні відносини, між кількома країнами одночасно. Парламент, уряд та влада країни надають великого значення багатосторонній співпраці в рамках таких організацій, як ООН, Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Банк міжнародних розрахунків (BIS) і різні регіональні банки розвитку. Шлях приєднання до таких організацій не завжди був простим і іноді супроводжувався обережністю та ваганнями, але зрештою переваги приєднання мали найбільшу вагу.

Велика увага Швеції до інновацій, сталого розвитку, спільної творчості та рівності створила динамічну економіку, надаючи компаніям унікальний плацдарм для зеленого, цифрового та інклюзивного зростання в сучасному цілеспрямованому світі. Європа як найближчий бізнес регіон Швеції є найбільшим торговим партнером для багатьох шведських компаній. Цей різноманітний бізнес-ландшафт є плацдармом як для відкриття невикористаного потенціалу, так і водночас для нових викликів. Американський регіон містить високоефективні ринки із величезними

можливостями – від США та Канади на півночі до таких перспективних гарячих точок, як Мексика та Бразилія в Латинській Америці. Шість із десяти найбільш швидкозростаючих економік світу розташовані на Близькому Сході та в Африці. Шведські компанії, які добре підготувалися до розширення, можуть багато чого досягти в цих регіонах.

Азійсько-Тихоокеанський регіон залишається найбільш динамічним у світі зі значним відривом і представляє дивовижну можливість для компаній, які прагнуть вийти на глобальний рівень, але для цього потрібен унікальний підхід. Для багатьох шведських компаній стало критично важливим закріпитися в цьому регіоні просто тому, що там для них відкривається безліч великих можливостей. Деякі промислові компанії країни вже мають сильну присутність на азійському ринку, вийшовши на нього кілька десятиліть тому. Як наслідок, шведські продукти та бренди мають усталену репутацію якості та передових технологій. Водночас входження в Азійсько-Тихоокеанський регіон також можна розглядати як особливо важке завдання для Швеції, адже поки що експорт шведських товарів та послуг у цей регіон відстає від європейських аналогів. Дослідження показали, що країна вважає це завдання складним через відстань, культурні відмінності, передбачуваний бізнес-ризик, а також обмеженість ресурсів тощо. Однак для шведських компаній відкриваються чудові можливості для бізнесу, не в останню чергу тому, що екологічна стійкість залишається найбільшою проблемою для Азії, що приводить до великої потреби у нових, стійких інноваціях. І це, звичайно, є візитною карткою шведських компаній.

Китай є другою за величиною економікою світу та технологічним лідером. Швеція сприяє діалогу і співпраці з цією країною там, де вони можливі та відповідають її інтересам і цінностям, наприклад, для сприяння торгівлі на справедливих умовах і боротьби зі зміною клімату. Паралельно з цим країна продовжує разом з рештою членів ЄС привертати увагу до порушень прав людини.

Інтересам Швеції по відношенню до Китаю найкраще відповідає спільний європейський підхід і трансатлантична координація. Це також стосується Тайваню, де Швеція хоче продовжити співпрацю в рамках політики «Єдиного Китаю» (позиція Китайської Народної Республіки та правлячої Комуністичної партії Китаю, що існує тільки одна суверенна держава Китай, а Тайвань є невід'ємною її частиною) [10].

Торгівля між Швецією та Китаєм зростала протягом довгих років. Близько 10 000 шведських компаній торгують з Китаєм, а трохи більше 600 базуються у цій країні. Китай є найбільшим торговим партнером Швеції в Азії. Майже половина шведського експорту товарів до Китаю складається з різних видів машинобудівної продукції, одна п'ята – медичної та фармацевтичної продукції та одна десята – сировини, такої як деревина, паперова сировина та залізна руда. Майже половину імпорту з Китаю становить продукція машинобудування, десяту частина – одяг. Вартість торгівлі послугами між двома країнами відповідає приблизно п'ятій частині загальної вартості торгівлі товарами [11].

Протягом останніх двох років між Швецією та Китаєм були неспокійні відносини з низкою публічних дипломатичних суперечок. Попри це вони залишаються в основному хорошими, і країни все більше залежать одна від одної у сфері зовнішньої торгівлі та інвестицій. 2 жовтня 2019 року уряд Швеції оприлюднив свою стратегію щодо Китаю, що в цілому відображає стратегію ЄС і Китаю 2016 року, яку всі країни-члени повинні були реалізувати на національному рівні, але глобальний політичний контекст дещо змінився [12]. Стратегія ЄС, на якій базується стратегія Швеції, значною мірою зосереджена на питаннях торгівлі, які слід розглядати в ширшому глобальному контексті торговельної війни між США та Китаєм, яка почалася з моменту вступу колишнього президента США Дональда Трампа на цю посаду в січні 2017 року і вирує майже безперервно. Проблематика китайсько-американської торговельної війни була детальніше досліджена у науковій праці П. І. Розновської та С. О. Якубовського «Сучасний стан міжнародної

торгівлі Китаю» (2022) [13]. У власній стратегії шведського уряду зазначено, що Китай зараз є найбільшим торговим партнером Швеції в Азії та восьмим за величиною торговим партнером з точки зору торгівлі товарами. Будь-яке погіршення економіки Китаю через торговельні війни зі сторонніми країнами (не членами ЄС) може вплинути на економічну життєздатність Швеції. Таким чином, має сенс те, що у стратегії є сильний комерційний фокус.

Швеція займає лідируючі позиції в різних інноваційних індексах та за обсягами внутрішніх та зовнішніх інвестицій, при цьому рівень життя один із найвищих серед розвинутих країн. Останнім часом Швеція вважається еталоном у галузі інвестицій та інновацій, оскільки саме в цій країні процеси налагоджені таким чином, що вигоду отримує як внутрішній одержувач інвестицій та країна, так і інвестор.

Після приєднання Швеції до ЄС ситуація з інвестиційним кліматом країни суттєво покращилася, залучаючи до себе іноземних інвесторів. Сучасна Швеція вважається країною, сприятливою для інвестицій, оскільки пропонує ринок із високою конкуренцією, низьким відсотком корупції та доступом до нових продуктів, технологій, навичок та інновацій. Комбінація цих факторів із висококваліфікованою робочою силою, хорошою системою телекомунікацій та стабільним політичним середовищем зробили Швецію основним центром інвестицій для іноземних компаній.

У 1990-х рр. Швеція суттєво лібералізувала свої ринки, у деяких галузях, включно з електроенергетичним та телекомунікаційним ринками, Швеція стала передовою країною завдяки більш ефективній роботі цих секторів та низьким цінам. Незважаючи на це, перешкоди для прямого іноземного інвестування залишаються, включно з широкою, хоча не дискримінуючою системою дозволів і ліцензій, які необхідні для того, щоб займатися великою кількістю видів діяльності, а також високою часткою ринку крупних гравців у деяких галузях, особливо будівництві та оптовій торгівлі харчовими продуктами.

Регулювання іноземної власності у фінансовому секторі відносно вільне: іноземні банки, страхові компанії, брокерські фірми та кооперативні іпотечні установи можуть розміщувати свої філії у Швеції на рівних умовах із фірмами цієї країни, хоча їм необхідно отримувати дозволи.

Існують обмеження на іноземний контроль та майнові права іноземних інвесторів у деяких галузях. Вони не виділені у шведських законодавчих актах, але громадяни та шведські суб'єкти господарювання надійно захищені законодавчою системою. Приватні та громадські підприємства, як правило, користуються рівним доступом на ринки, але в наступних ситуаціях існують винятки:

- бухгалтерська справа: інвестування у бухгалтерський сектор країнами-нерезидентами ЄС не може перевищувати 25%;
- фірми, які надають юридичні послуги: інвестування в корпорацію або партнерства, зайняті в адвокатурі, обмежені для інвесторів із країн-нерезидентів ЄС;
- авіап перевезення: іноземні суб'єкти господарювання можуть не мати доступу до міжнародних повітряних шляхів, якщо вони не беруть участь у міждержавних угодах, внутрішні авіап перевезення залишаються за національними авіалініями;
- водний транспорт: внутрішні перевезення залишаються за судами під національним прапором [15].

Інвестиційна привабливість Швеції також забезпечується сприятливим оподаткуванням. Структура оподаткування Швеції ідейно проста, податкові ставки відносно низькі. З 2013 року у Швеції податок на прибуток підприємств становить 22% (до цього було 26,3%). Ефективна ставка може знижуватися для компаній, які мають можливість здійснювати знижуючі коригування до формування податкового резерву, до 25% від прибутку до оподаткування. Компанії можуть формувати доподаткові резерви, які піддаються оподаткуванню, лише коли ті використовуються, а певний відсоток від цих резервів може бути використаний для покриття збитків [15].

У Швеції інвестори мають надзвичайно низьку ймовірність зіткнутися з корупцією. Хоча на муніципальному рівні траплялися випадки внутрішньої корупції, більшість компаній мають високі стандарти боротьби з цим явищем, і інвестор зазвичай не опиняється в ситуації, коли йому потрібно платити хабар, щоб вести бізнес. У Швеції не існує ні валютного контролю, ні заборон на переведення прибутку, процедур ліквідації інвестицій, виплати роялті або оплати ліцензій. Залежні компанії та філії можуть переводити материнській компанії за кордоном Швеції виплати за управлінськими послугами, витратами на НДДКР тощо, тобто доходи на інвестований капітал відносно вільно переводяться за кордон. Розглянемо потоки та запаси прямих іноземних інвестицій Швеції, а також суми, виділені на нові анонсовані інвестиційні проекти, порівняно з деякими іншими країнами, наприклад з Німеччиною та Великобританією, й загалом з країнами-членами ЄС та Європою (див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1.

Огляд прямих іноземних інвестицій країн протягом 2017-2021 рр.,

млн дол. США

Потоки прямих іноземних інвестицій					
	2017	2018	2019	2020	2021
Швеція					
в країну	12 509	3 806	9 108	18 803	26 973
з країни	27 363	17 829	16 100	23 687	20 347
Німеччина					
в країну	48 641	72 098	52 665	64 589	31 267
з країни	86 518	97 233	137 293	60 624	151 690
Великобританія					
в країну	96 354	87 837	45 454	18 194	27 561
з країни	142 373	82 961	-6 081	-65 363	107 741
ЄС					
в ЄС	274 904	366 347	401 677	209 509	137 541
з ЄС	347 293	293 339	368 335	66 412	397 637
Європа					
в Європу	513 250	398 049	404 756	80 786	219 033
з Європи	544 012	467 785	342 648	-20 572	551 598
Запаси прямих іноземних інвестицій					
Швеція					
в країні	365 713	338 325	347 405	414 519	386 569
поза країною	386 531	395 702	411 277	464 892	447 500

Продовження таблиці 2.1.

Німеччина					
в країні	963 099	940 577	963 567	1 107 839	1 139 106
поза країною	1 650 253	1 707 708	1 821 587	1 989 579	2 141 269
Великобританія					
в країні	1 881 476	1 996 777	2 045 057	2 219 917	2 634 202
поза країною	1 849 756	1 844 757	1 965 909	2 137 643	2 166 414
ЄС					
в ЄС	8 715 000	8 558 820	8 954 690	11 915 268	11 590 104
поза ЄС	10 349 002	10 021 456	10 554 989	13 415 991	13 263 759
Європа					
в Європі	12 749 428	12 660 586	13 282 474	16 345 825	16 441 775
поза Європою	14 231 596	13 938 559	14 691 397	17 832 669	17 619 059
Анонсовані нові інвестиційні проекти					
Швеція		2 950	1 837	2 174	2 814
Німеччина		22 196	21 324	25 917	40 527
Великобританія		38 849	36 078	39 189	44 476
ЄС		172 880	162 137	139 622	178 105
Європа		249 086	234 028	197 935	248 232

Джерело: складено автором на основі даних [17].

Згідно зі звітом ЮНКТАД про світові інвестиції за 2022 рік, надходження ПІ до Швеції зросли на 43,4% у 2021 році, досягнувши 27 млрд дол. США, порівняно з 18,8 млрд дол. США роком раніше (див. рис. 2.1). У тому ж році Швеція була на 14 місці серед найбільш привабливих країн світу для інвестицій.

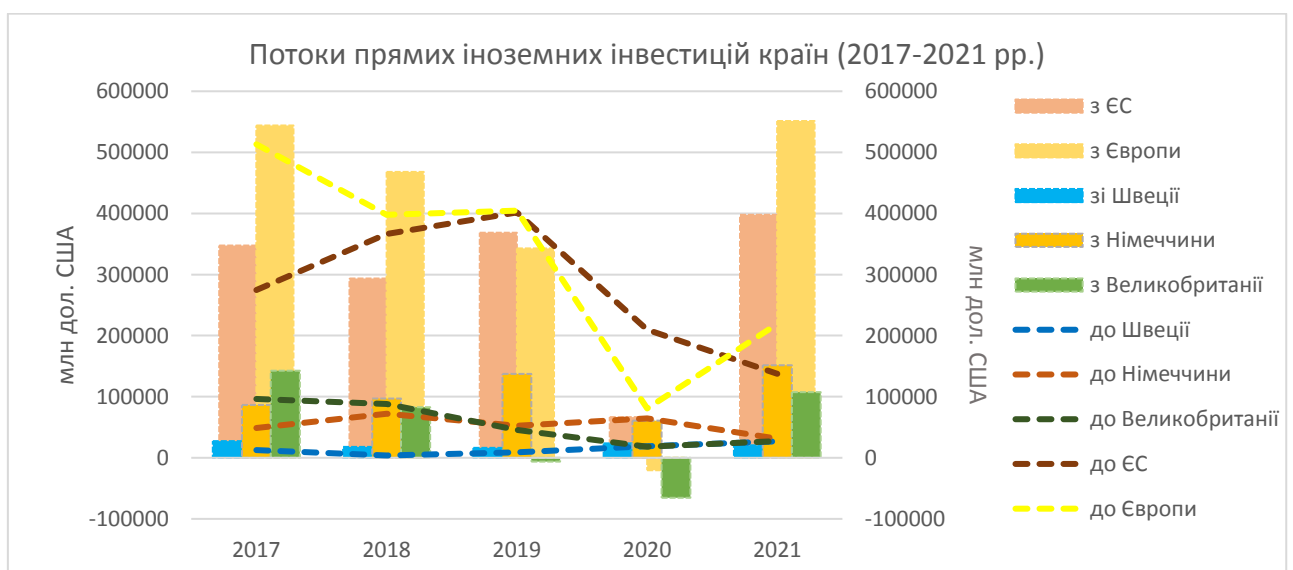

Рис. 2.1. Потоки прямих іноземних інвестицій країн (2017-2021 рр.), млн дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [17].

У 2021 році запас прямих іноземних інвестицій у Швеції склав 386,5 млрд дол. США (див. рис. 2.2), що становить близько 61,6% ВВП країни. Швеція також є великим інвестором, запас зовнішніх ПІІ становить 447,5 млрд дол. США (71,3% ВВП). За обсягами ПІІ основними країнами-інвесторами в Швеції є Великобританія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, США та Норвегія. Найбільші іноземні активи зосереджені у сфері фінансової та страхової діяльності, виробництві нафти, хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів. У 2021 році найбільше зростання було зафіксовано в інформаційно-комунікаційному секторі.

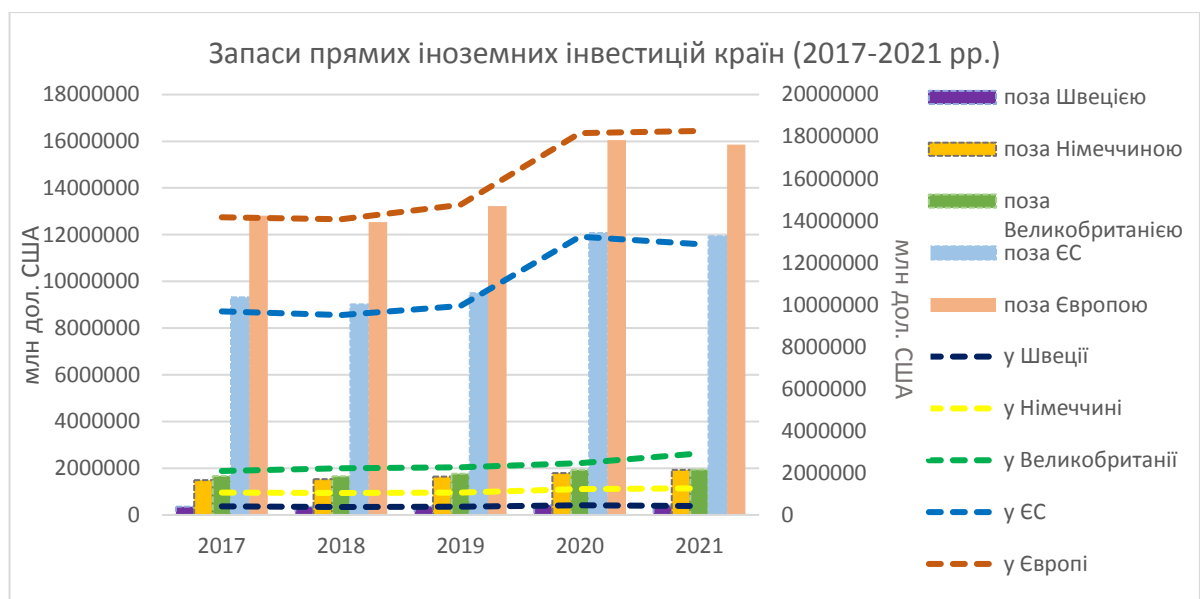

Рис. 2.2. Запаси прямих іноземних інвестицій країн (2017-2021 рр.), млн дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [17].

Незважаючи на не дуже сприятливу міжнародну ситуацію, Швеція зберігає високий рівень привабливості для іноземних інвесторів завдяки своїй багатонаціональній та кваліфікованій робочій силі, дуже високій купівельній спроможності на душу населення, економіці, яка є відкритою для нових технологій та інновацій, а також вигідному податковому режиму. Уряд Швеції зі свого боку вжив заходів для розвитку підтримки інвестицій, зосередившись на ключових секторах (біотехнології та харчова промисловість), а також на

швидко зростаючих ринках (країни Балтії, Індія, Бразилія тощо) [19]. Згідно з останніми даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у першому півріччі 2022 року надходження прямих іноземних інвестицій до Швеції сягнули 22,6 млрд дол. США, збільшившись на 40% порівняно з аналогічним періодом минулого року [18].

Щодо інвестицій нового виробництва – форми прямих іноземних інвестицій, коли материнська компанія починає нове підприємство в іншій країні шляхом будівництва нових операційних об'єктів з нуля, – то за даними таблиці 2.1 спостерігаємо, що у Швеції вони значно менші, ніж, наприклад, у Німеччині чи Великобританії. Навіть у порівнянні з іншими скандинавськими економіками Швеція дійсно залучила менше проєктів, втім більшість з них були досить великими, особливо ті, які стосуються вітроенергетики. Luxsa, німецька компанія з управління активами, яка займається інвестиціями у відновлювану енергетику, оголосила про намір побудувати вітряну електростанцію у Швеції. Вартість цього проєкту оцінюється у 178 млн дол. США [20]. Перспективи інвестиційної діяльності з нуля залишаються позитивними і після 2022 року. Хоча оголошені капітальні витрати зросли в розвинених країнах, а також у країнах з економікою, що розвивається, кількість проєктів все ще залишається нижчою за рівень до пандемії.

Загалом умови інвестування у Швеції є переважно сприятливими. У Звіті про конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму за 2019 рік ця країна посідає восьме місце серед 138 країн за загальною конкурентоспроможністю та продуктивністю. У Звіті підкреслено сильні сторони Швеції: людський капітал (здоров'я, рівень освіти та кваліфікація населення), макроекономічна стабільність, технічна та фізична інфраструктура. Bloomberg за показником Індексу інновацій 2021 року поставив Швецію на п'яте місце серед найбільш інноваційних країн світу. Це підтверджується й тим, що країна посіла друге місце в рейтингу європейських інновацій згідно з висновками Європейської комісії у 2021 році та друге місце в рейтингу Всесвітньої організації інтелектуальної власності/INSEAD 2021

Global Innovation Index. Також у 2021 році антикорупційна організація Transparency International назвала Швецію однією з найбільш вільних від корупції країн у світі – четверта зі 180. Швеція сприймається як творче місце з цікавими дослідженнями та технологіями, має чудову IT-інфраструктуру і вважається лідером у впровадженні нових технологій і встановленні нових споживчих тенденцій [16].

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на економіку Швеції, але після кількох пакетів фіскального стимулювання, успішного впровадження вакцинації та послаблення карантинних обмежень вона повністю відновилася до передпандемійного рівня без помітного впливу на інвестиційний клімат. Головною проблемою для шведського уряду, політичних партій, бізнесу та громадськості в цілому є також клімат і навколишнє середовище. Уряди Швеції, які змінювали один одного, активно лобіювали амбітні дії щодо його захисту та обмеження викидів парникових газів у рамках багатосторонньої, міжнародної обов'язкової структури та заохочуючи дослідження, інновації та інвестиції в галузі клімату й навколишнього середовища.

Щодо підтримки іноземних інвестицій, то Швеція уклала угоди про захист інвестицій із 70 країнами світу, серед яких більшість країн Євросоюзу, а також Казахстан, ОАЕ, В'єтнам та деякі країни Африки. У результаті випуску стратегії Швеції щодо експорту у 2015 році Уряд організував Шведську команду для просування інвестицій та експорту. Завдання цього органу полягає у тому, щоб зробити вихід на експортний ринок простим і зрозумілим для шведських компаній, і складається з системи громадських ініціатив для підтримки експорту та інтернаціоналізації [15].

Шведський уряд позитивно ставиться до зарубіжних інвесторів, які вкладають кошти у місцеві підприємства, оскільки прямі іноземні інвестиції у Швеції сприяють вищому економічному зростанню та зайнятості. Однак іноземне володіння в критично важливих галузях може завдати шкоди національній безпеці.

Перш ніж розпочати інвестиційну діяльність у Швеції, важливо врахувати, що у світлі поточної економічної та фінансової ситуації після наслідків пандемії все більше компаній потребують капіталу. Прагнення до нового капіталу привернуло увагу до ризиків збільшення кількості іноземних гравців, які вкладають кошти у конкретні шведські бізнес-сектори та стратегічну інфраструктуру.

Протягом 2020 р. національний уряд запропонував нові заходи щодо дотримання актуальних правил регулювання прямих іноземних інвестицій у ЄС та поступового посилення їхньої перевірки. Хоча ця юрисдикція загалом позитивно ставиться до ПІІ інвесторів-нерезидентів, приватним особам та компаніям, які здійснюють певні види діяльності, доведеться надавати додаткову увагу питанням регулювання ПІІ під час ведення бізнесу у Швеції.

Для реалізації Регламенту ЄС про іноземні інвестиції з 1 листопада 2020 р. набрав чинності новий Закон «Про додаткові положення до Регламенту ЄС». У ньому викладено новий режим перевірки прямих іноземних інвестицій у країнах ЄС у чутливу до безпеки інфраструктуру та технології, які мають застосовуватися з 2021 р. Відповідно до Регламенту Швеції може знадобитися надати інформацію про відповідні сторони угоди іншим державам-членам або Європейській комісії на запит [21].

При придбанні шведської компанії, що здійснює діяльність, яка має відношення до безпеки (включно з військовою промисловістю, аеропортами, енергетикою, інфраструктурою та технологічними галузями), або обробляє конфіденційну інформацію, Закон і Положення вимагають, щоб продавець бізнесу, який має відношення до безпеки, повідомив Службу безпеки Швеції або Збройні сили щодо транзакції до завершення придбання.

Слід зазначити, що вимоги регулювання іноземних інвестицій у Швеції поки що не містять положень, які дозволяють перевіряти чи забороняти прямі іноземні інвестиції. Однак у 2023 році шведський режим перегляду прямих іноземних інвестицій підійшов на крок ближче до впровадження. 16 березня 2023 року Уряд передав пропозицію постанови на розгляд Законодавчої

ради. Відповідно до пропозиції, Інспекції стратегічних продуктів (ISP) буде надано повноваження перевіряти прямі іноземні інвестиції, які можуть завдати шкоди безпеці Швеції або громадському порядку в країні, і, якщо необхідно, забороняти їх. Новий регламент має набути чинності 1 грудня 2023 року та застосовуватиметься до транзакцій, закритих після цієї дати [22].

2.2. Роль шведських транснаціональних корпорацій в інвестиційній діяльності країни

Вплив прямих іноземних інвестицій на країни базування багатонаціональних корпорацій (ТНК) обговорювався протягом багатьох років, але знову у міжнародних дискусіях ця тема привернула увагу внаслідок регіональних інтеграційних процесів у Європі та Північній Америці. Лібералізація торгівлі та переміщення факторів виробництва створюють нові великі ринки та знімають обмеження на розміщення підприємств. Таким чином, інтеграція змінила структуру міжнародних інвестицій та викликала зміни у галузевих структурах як країн базування, так і приймаючих країн.

Вплив ПІІ на країну походження був важливішим і значнішим саме у Швеції, ніж у більшості інших країн. Перша причина полягала в тому, що шведські ТНК займають домінуючу позицію в економіці цієї країни, на них припадає близько половини робочих місць в обробній промисловості, а це означає, що їхні рішення помітно впливають на національну економіку. Друга причина полягала в тому, що потоки зовнішніх інвестицій були набагато більшими, ніж потоки внутрішніх.

Швеція має давню традицію прямих іноземних інвестицій та багатонаціональних компаній у виробничому секторі. Вісімнадцять із двадцяти найбільших шведських ТНК уже шість десятиліть тому були багатонаціональними [23].

На початковому етапі інтернаціоналізації шведські компанії воліли освоювати ринки сусідніх країн, враховуючи такі чинники, як традиційні

господарські зв'язки, спільність культури, рівень соціального та економічного розвитку, невеликі відмінності у мові та політичному устрої. Західноєвропейські країни відповідали багатьом цим вимогам, і вивезення капіталу туди мало стійку тенденцію до зростання. З середини 1980-х років воно різко прискорилося, що було викликано наміром ЄС створити до 1992 року єдиний внутрішній ринок, який включав вільне переміщення у ЄС товарів, робочої сили, послуг і капіталів. Нерішуча позиція соціал-демократичного уряду Швеції з питань подальшого регулювання відносин з ЄС, яку країна займала до осені 1990 року, викликала з боку шведських ТНК побоювання у зв'язку з їх можливою дискримінацією на цьому традиційному ринку, де реалізується половина продукції, що поставляється на експорт. Вони почали вирішувати проблему самостійно – шляхом нарощування вивезення капіталу, розширення виробничих потужностей у країнах-членах ЄС. Цей процес досяг свого піку на межі 1990-х років. Майже три чверті прямих інвестицій за кордон у ці роки було спрямовано до країн ЄС. Лише ухвалення рішення про подання заявки на вступ до ЄС привело до різкого скорочення експорту капіталу з країни [24].

У ході зміцнення позицій шведських компаній у Західній Європі відкрилися можливості для виходу на більш віддалені ринки. У міру зростання обсягів продажів компаній більше значення стало надаватися фактору ємності зовнішнього ринку. Величезний ринок США, що забезпечує передумови для проникнення в Канаду і Мексику, стимулював приплив капіталу туди. Крім того, шведські ТНК прагнули отримати доступ до потужного американського економічного та науково-технічного потенціалу. У США, як і в країнах ЄС, шведські активи зосереджені переважно в обробній промисловості, насамперед у машинобудуванні.

Частка країн, що розвиваються, у вивезенні підприємницького капіталу зі Швеції нижча порівняно з великими промислово розвиненими державами, компанії яких потужніші чи діють завдяки налагодженим господарським зв'язкам між метрополією та колишніми колоніями. ТНК змушені покладатися

головним чином на конкурентоспроможність своєї продукції і високий рівень технології. Ще одна відмінність полягає в тому, що шведські концерни здійснювали інвестиції в основному з метою завоювання та зміцнення позицій на цих ринках, а також обходу митних бар'єрів та нетарифних обмежень. Якщо експорт продукції шведських компаній більш-менш рівномірно розподілений між країнами Азії, Африки та Латинської Америки, то їхні прямі інвестиції зосереджені в латиноамериканських державах з емним внутрішнім ринком і розвиненою інфраструктурою – у Бразилії, Аргентині та Мексиці. Великий інтерес у цьому плані проявляється і до тих країн Східної Азії, які досягли значних успіхів у своєму економічному розвитку.

Як правило, шведські дочірні компанії в країнах, що розвиваються, невеликі за розміром. У більшості випадків вони утворені за рахунок нових вкладень капіталу, а не шляхом купівлі підприємств, які вже діють. Ці дочірні компанії перебувають у повній власності материнських і орієнтовані на виробництво продукції для місцевого ринку.

Через вузький внутрішній ринок великі шведські компанії вже на ранній стадії орієнтувалися на відкриття інших ринків і на експорт, а тому існує думка, що саме ця рання глобалізація і дала їм переваги в міжнародній конкуренції. Сьогодні Швеція має надзвичайно високі показники за кількістю великих мультинаціональних концернів і відомих товарних марок в пропорції до чисельності свого населення. Загалом в країні розташовані штаб-квартири близько 3 000 транснаціональних корпорацій [1].

2.3. Шведські інвестиції в інновації

Швеція демонструє приклад грамотної побудови національної системи інновацій та її ефективного функціонування. «Інноваційність» цієї країни почалася з найпростішого – інвестицій в освіту.

У 1940-1950 рр. уряд Швеції вкладав величезні кошти в освіту та науку, особливо у підготовку інженерів. Наявність хороших інженерних кадрів

багато в чому зумовила зростання шведських компаній, промисловості та економіки загалом у другій половині минулого століття.

Важливу роль відіграла також цілеспрямована стратегія державних закупівель, яка створювала попит та стимулювала компанії все більше інвестувати у дослідження та розвиток (НДДКР). У країні були сформовані так звані «пари з розвитку», до яких входили провідна компанія галузі і відповідне міністерство (державне агентство). Їхня активна взаємодія створила сильні промислові кластери, які успішно функціонують і сьогодні [25].

Грамотна державна політика щодо підтримки інноваційно-орієнтованих компаній, цілеспрямований розвиток прикладних досліджень та фундаментальної науки – фактори успіху Швеції в інноваційній сфері. Однак є фактор, який здатний звести нанівець позитивну дію трьох вищезгаданих. Це – людський фактор. На думку вчених, інноваційно-активні індивіди становлять дуже невеликий відсоток всього населення. Тому, у Швеції розуміють необхідність цілеспрямованої роботи з пробудження підприємницької активності та створення сприятливих умов для подібних людей, і вирішується це завдання насамперед через освіту. Успіхи Швеції у галузі високих технологій були б недосяжні без тісної взаємодії науки, в особі університетів, та промисловості. Ця взаємодія активно стимулюється державою як організаційно, так і фінансово. Вкладення в область дослідницьких розробок досить швидко окупаються на міжнародному ринку.

Зараз Скандинавія та Балтійський регіон є європейськими лідерами з цифрового розвитку. У 2018 році країни цих регіонів вирішили посилити співпрацю у сфері штучного інтелекту. Очолюватиме її саме Швеція [26].

У Швеції існує величезний потенціал для штучного інтелекту – у державному секторі, бізнесі, дослідженнях та для окремих осіб. Ця країна є однією з найбільш розвинутих у цифровому відношенні, має позитивний інноваційний клімат і технологічно орієнтоване населення. Штучний інтелект – дуже потужний інструмент і технологія, яка відкриває можливості для нових навичок, методів роботи, бізнес-ідей і послуг, що робить його ключовим

каталізатором інновацій і розвитку. Це може значно посилити конкурентоспроможність і добробут Швеції.

Наведемо декілька прикладів сучасних інноваційних проєктів, у які активно інвестують деякі шведські транснаціональні компанії. Ericsson – технологічна компанія, яка виробляє телекомунікаційне обладнання – активно впроваджує 5G та інновації у галузі IoT (інтернет речей – розумні речі для дому, використання у сфері охорони здоров'я, машини із штучним інтелектом, «розумне паркування та освітлення», карти шуму та дороги), штучного інтелекту та хмарних технологій [28].

ІКЕА – ТНК Швеції, яка розробляє меблі, кухонну техніку й аксесуари для будинку – почала активно інвестувати у створення власної лінії продуктів та технологій для «розумного дому». Компанія пропонує продукцію, яка покращує домашній побут людей. ІКЕА почала інтегрувати цифрові технології у свою продукцію у 2012 році, тоді ж компанія запустила свій проєкт ІКЕА Home smart, завдяки якому було випущено пристрої для бездротової зарядки, а також створено системи «розумного» освітлення та звуку. ІКЕА й надалі розвиватиме і фінансуватиме даний проєкт, а сприятиме цьому діяльність створеного нею спеціального структурного підрозділу [29].

У 2019 році ІКЕА також інвестувала у найбільшу у світі вертикальну ферму американської компанії AeroFarms 100 млн дол. США. Ця компанія лідирує у вирощуванні овочів без пестицидів, використовуючи штучне освітлення, та веде свою діяльність поблизу споживачів. Залучені кошти AeroFarms витрачає на подальше розширення складів своєї продукції. Інвестори ІКЕА також зазначають, що такі вертикальні ферми мали б сенс як інвестиції і на Близькому Сході, де землеробство на відкритому повітрі практично неможливе через спеку [30].

Шведський автомобільний концерн Volvo вкладає гроші в два ізраїльські стартапи, які розробляють перспективні технології. Ці фірми перші не зі США та Європи, хто отримав подібну підтримку. Розробки від них зможуть удосконалити якість машин, підвищивши їхню безпеку. Стартапи

UVeye і MDGo засновані в Тель-Авіві, будучи частиною проєкту DRIVE (акселератор компаніям-початківцям в галузі розумної мобільності). Volvo фінансує цей проєкт з 2017 року через фонд Volvo Cars Tech Fund.

MDGo створює штучний інтелект у галузі медицини. Завдання MDGo – рятувати, допомагати людям. Така мета співпадає з місією Volvo. Другий стартап UVeye працює над технологією автоперевірки кузовної частини машини щодо різних несправностей. Сканери UVeye найближчим часом з'являться і у виробництві Volvo. Наприкінці 2019 року на підприємстві у Торсланді (районі Гетеборга, Швеція) вже почали займатися пробними тестами системи [31].

2.4. Регресійний аналіз впливу прямих іноземних інвестицій Швеції на платіжний баланс й ВВП країни

Залучення прямих іноземних інвестицій може давати країні значні переваги, адже вона отримує новітні технології, збільшує ступінь свого включення у міжнародну торгівлю, удосконалює конкурентне середовище тощо. Однак вимірювання економічного впливу ПІІ досить складне. Вигода від них не проявляється автоматично у різних секторах економіки. Отже, у даному підрозділі виконаємо регресійний аналіз впливу активів та пасивів прямих іноземних інвестицій на баланс торгівлі товарами й послугами, рахунок поточних операцій та ВВП Швеції. Спочатку побудуємо кореляційну матрицю, щоб виявити, чи існує зв'язок між незалежними змінними моделей, а саме прямими іноземними інвестиціями (активами) та прямими іноземними інвестиціями (пасивами), а також між незалежними й залежними змінними (ПІІ активами і пасивами та балансом торгівлі товарами й послугами, рахунком поточних операцій Швеції, ВВП країни). Результати даного аналізу наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Кореляційна матриця зв'язку між незалежними й залежними змінними
моделей

		Прямі іноземні інвестиції (активи)	Прямі іноземні інвестиції (пасиви)	Баланс торгівлі товарами й послугами	Рахунок поточних операцій	ВВП
Прямі іноземні інвестиції (активи)	Кореляція Пірсона	1	0,794	0,436	0,522	0,053
	Значимість (2-стороння)		0,000	0,055	0,018	0,826
	Кількість спостережень	20	20	20	20	20
Прямі іноземні інвестиції (пасиви)	Кореляція Пірсона	0,794	1	0,365	0,437	0,036
	Значимість (2-стороння)	0,000		0,114	0,054	0,881
	Кількість спостережень	20	20	20	20	20
Баланс торгівлі товарами й послугами	Кореляція Пірсона	0,436	0,365	1	0,900	0,218
	Значимість (2-стороння)	0,055	0,114		0,000	0,356
	Кількість спостережень	20	20	20	20	20
Рахунок поточних операцій	Кореляція Пірсона	0,522	0,437	0,900	1	0,359
	Значимість (2-стороння)	0,018	0,054	0,000		0,121
	Кількість спостережень	20	20	20	20	20
ВВП	Кореляція Пірсона	0,053	0,036	0,218	0,359	1
	Значимість (2-стороння)	0,826	0,881	0,356	0,121	
	Кількість спостережень	20	20	20	20	20

Джерело: складено автором на основі даних [33], [34].

За результатами кореляційної матриці було виявлено, що коефіцієнт кореляції Пірсона між незалежними змінними складає 0,794, що свідчить про те, що кореляція між активами й пасивами ПІІ у Швеції досить велика, адже коефіцієнт відповідає межах високої кореляції 0,7-0,9, тому проводитимемо лише одномірні регресії, адже через таку високу кореляцію між незалежними змінними їх не можна використовувати в одній моделі. За даними таблиці спостерігаємо також, що ВВП має дуже низьку кореляцію із незалежними змінними. Зазвичай завдяки інвестиціям збільшується грошове

нагромадження підприємств, а це зі свого боку створює базу для збільшення виробничих можливостей країни, а також її економічного зростання. Однак спостерігаємо, що у випадку Швеції коефіцієнт відтоку іноземних інвестицій є незначимим і не впливає на зміни показника ВВП країни, тому робимо висновок, що будувати таку модель недоцільно.

Водночас дуже низька кореляція та значимість спостерігається між балансом торгівлі товарами й послугами та ПІІ пасивами, тому і ці показники для побудови моделі не використовуватимемо. Однак пасиви прямих іноземних інвестицій можуть сприяти економічному зростанню за рахунок підтримки експорту країни. Якщо б місцеві шведські фірми постачали ресурси філіям закордонних фірм для виробництва продукції на експорт, то додана вартість експорту Швеції зростала б.

Отже, побудуємо окремо три одномірні лінійні регресійні моделі. Усі моделі були оцінені на підставі річних статистичних даних Швеції за період 2003-2022 років. Показники отримано з бази даних IMF International Financial Statistics та The World Bank Data – World Development Indicators (див. додаток А, табл. А.1). Перша регресійна модель досліджує вплив прямих іноземних інвестицій (активів) на баланс торгівлі товарами й послугами Швеції. Рівняння лінійної регресії має вигляд:

$$\text{БАЛТП} = \text{ПІІ акт} \cdot x + b, \text{ де}$$

БАЛТП – баланс торгівлі товарами й послугами Швеції;

ПІІ акт – прямі іноземні інвестиції (активи) країни.

Коефіцієнт детермінації R^2 становить 0,189, тобто обраний фактор пояснює залежну змінну на 18,9%, дана модель описує 18,9% ряду розподілення. Модель значима, адже її показник значимості складає 0,05, тобто знаходиться на допустимому рівні 5%. Розглянемо таблицю 2.3, у якій наведені результати регресійного аналізу.

Таблиця 2.3.

Регресійна модель впливу прямих іноземних інвестицій (активів) на баланс торгівлі товарами й послугами Швеції

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	t	Значимість
	B	Стандартна похибка	Бета		
Константа	19,599	2,315		8,466	<0,001
ПІ активи	0,163	0,080	0,435	2,047	0,056

Залежна змінна: баланс торгівлі товарами й послугами

Джерело: складено автором на основі даних [33].

Вплив ПІ на зовнішню торгівлю може варіюватися залежно від мотивів країни, яка приймає інвестиції. Мета залучення іноземних інвестицій може бути різною: країна шукає резерви підвищення ефективності, нові ринки, нові або стратегічні ресурси. Ознайомившись з даними таблиці можна зробити висновок про те, який вплив має відтік прямих інвестицій на баланс торгівлі товарами й послугами Швеції. Абсолютне значення (модуль) стандартизованого бета-коефіцієнта показує, що зі збільшенням відтоку прямих інвестицій на 1 стандартне відхилення залежна змінна «БАЛТП» також збільшиться на 0,435 стандартних відхилень. За даними платіжного балансу країни бачимо, що в цілому на практиці така взаємодія підтверджується, однак, протягом деяких років дана тенденція не спостерігалася.

Отже, проаналізувавши отримані результати, можна скласти таку емпіричну модель:

$$\text{БАЛТП} = 0,163 \cdot \text{ПІ акт} + 19,599$$

(2,047**)

Адекватність моделі показана:

- коефіцієнт з 5% значимості (**);
- $R^2 = 0,189$ (18,9%).

Друга регресійна модель досліджує вплив прямих іноземних інвестицій (активів) на рахунок поточних операцій Швеції. Рівняння лінійної регресії має вигляд:

$$\text{РПО} = \text{ППІ акт} \cdot x + b, \text{ де}$$

РПО – рахунок поточних операцій Швеції;

ППІ акт – прямі іноземні інвестиції (активи) країни.

Коефіцієнт детермінації R^2 становить 0,273, обраний фактор пояснює залежну змінну на 27,3%, модель описує 27,3% ряду розподілення. Модель значима, показник значимості складає 0,018, це хороший результат, адже він менший за 5%. Розглянемо таблицю 2.4, у якій наведені результати регресійного аналізу.

Таблиця 2.4.

Регресійна модель впливу прямих іноземних інвестицій (активів) на рахунок поточних операцій Швеції

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	t	Значимість
	B	Стандартна похибка	Бета		
Константа	18,472	3,384		5,458	<0,001
ППІ активи	0,303	0,117	0,522	2,599	0,018

Залежна змінна: рахунок поточних операцій

Джерело: складено автором на основі даних [33].

За даними таблиці бачимо, що абсолютне значення (модуль) стандартизованого бета-коефіцієнта показує, що показник відтоку іноземних інвестицій має прямий вплив на поточний рахунок Швеції. Зі збільшенням даного фактору на 1 стандартне відхилення рахунок поточних операцій країни також збільшиться на 0,522 стандартних відхилень. Ознайомившись із статистичними даними цих показників у платіжному балансі Швеції за період часу, який було використано в аналізі (2003-2022 рр.), робимо висновок, що така взаємодія на практиці дійсно відбувається. Отже, проаналізувавши отримані результати, можна скласти таку емпіричну модель:

$$\text{РПО} = 0,303 \cdot \text{ППІ акт} + 18,472$$

$$(2,599^{**})$$

Адекватність моделі показана:

- коефіцієнт з 5% значимості (**);
- $R^2 = 0,273$ (27,3%).

Остання регресійна модель досліджує вплив прямих іноземних інвестицій (пасивів) на рахунок поточних операцій Швеції. Рівняння лінійної регресії має вигляд:

$$\text{РПО} = \text{ППІ пас} \cdot x + b, \text{ де}$$

РПО – рахунок поточних операцій Швеції;

ППІ пас – прямі іноземні інвестиції (пасиви) країни.

Коефіцієнт детермінації R^2 становить 0,194, обраний фактор пояснює залежну змінну на 19,4%, модель описує 19,4% ряду розподілення. Модель значима, адже показник значимості складає 0,052 і знаходиться у межах 5%. Розглянемо таблицю 2.5, у якій наведені результати регресійного аналізу.

Таблиця 2.5.

Регресійна модель впливу прямих іноземних інвестицій (пасивів) на рахунок поточних операцій Швеції

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	t	Значимість
	B	Стандартна похибка	Бета		
Константа	22,347	2,533		8,823	<0,001
ППІ пасиви	0,229	0,110	0,440	2,079	0,052

Залежна змінна: рахунок поточних операцій

Джерело: складено автором на основі даних [33].

Абсолютне значення (модуль) стандартизованого бета-коефіцієнта показує, що показник притоку інвестицій до країни має прямий вплив на рахунок поточних операцій Швеції. Зі збільшенням даного фактору на 1 стандартне відхилення поточний рахунок країни теж збільшиться на 0,440 стандартних відхилень. Проаналізувавши статистичні дані цих показників у платіжному балансі Швеції робимо висновок, що в основному така взаємодія

на практиці дійсно відбувається. Отже, за отриманими результатами, можемо скласти таку емпіричну модель:

$$\text{РПО} = 0,229 \cdot \text{ПШ пас} + 22,347$$

$$(2,079^{**})$$

Адекватність моделі показана:

- коефіцієнт з 5% значимості (**);
- $R^2 = 0,194$ (19,4%).

На основі проведеного регресійного аналізу можна зробити висновок, що у моделях впливу активів (відтоку) прямих інвестицій на баланс торгівлі товарами й послугами та на рахунок поточних операцій Швеції, а також впливу притоку (пасивів) прямих іноземних інвестицій до країни на рахунок поточних операцій Швеції незалежні коефіцієнти (активи та пасиви прямих інвестицій) виявилися значимими (з 5% значимості). Стосовно того, чому так відбувається, вважаємо, що в обох випадках (як притоку, так і відтоку) прямі інвестиції можуть мати деякий вплив на торговий баланс країни завдяки тому, що, коли, припустимо, збільшується кількість інвестицій у певне підприємство, воно зможе більше виробляти, відповідно зростуть обсяги продажів на експорт, а це вплине і на поточний рахунок країни, бо баланс торгівлі товарами й послугами є однією з його складових.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМНИХ ТОРГОВИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день зв'язок Швеції та України як сусідів у Європі продовжує ставати все тіснішим. Торгові відносини країн розширюються завдяки триваючій економічній інтеграції України з ЄС. Інвестиції також зростають. В Україні ефективно працюють близько 100 шведських компаній, таких як Electrolux, Ericsson, Volvo, Grain Alliance, SEB Corporate Bank, Scania, Sigma Software, Westinghouse Electric Sweden, ABB та багато інших. Серед нових великих компаній – ІКЕА та Н&М, які впевнено виходять на український ринок [35]. Однак водночас Швеція та Україна явно дуже далекі від того, щоб повністю використати свій потенціал. Хоча потоки торгівлі та інвестицій зростають, вони все ще дуже скромні в абсолютному вираженні порівняно з багатьма країнами-сусідами України.

Дослідимо зовнішньоекономічні операції Швеції з Україною, проаналізуємо особливості взаємних торгових та інвестиційних потоків цих країн, а саме динаміку торгівлі товарами, послугами та потоки прямих інвестицій зі Швеції до України й з України до Швеції протягом 2017-2022 років. Розглянемо таблицю 3.1, у якій наведені дані стосовно торгівлі товарами між цими країнами.

Таблиця 3.1.

Динаміка торгівлі товарами між Швецією та Україною
у період 2017-2022 рр., млн дол. США

Показник	Експорт товарів	Імпорт товарів	Сальдо торгівлі товарами
2017	77,401	433,52	-356,119
2018	70,19	465,479	-395,289
2019	77,069	489,042	-411,973
2020	72,523	428,097	-355,574
2021	107,555	724,638	-617,083
2022	66,648	505,825	-439,177

Джерело: складено автором на основі даних [36], [37].

Протягом останніх кількох років торговельно-економічне співробітництво між Україною та Швецією стабільно розвивається. Швеція є найбільшим економічним і торговим партнером України серед країн Північної Європи. Згідно з останніми даними Державної служби статистики України у 2019 році українсько-шведський торговельний обіг товарів і послуг склав 708,4 млн дол. США, що на 2% більше, ніж у попередньому році [38].

Експорт українських товарів до Швеції зріс на 9,8% і склав 77,069 млн дол. США (див. рис. 3.1). Основними позиціями українського експорту до Швеції є, серед іншого, чорні метали, деревина та вироби з неї, меблі, пластмаси та полімери, компоненти ядерних реакторів, текстильний одяг. Імпорт товарів зі Швеції за 2019 рік зріс на 5% і склав 489,042 млн дол. США. Найбільше Україна імпортувала комплектуючі для ядерних реакторів, машини та механізми, папір і картон, транспортне обладнання, хімікати, фармацевтичні препарати, електричні машини, а також рослинні та тваринні олії та жири.

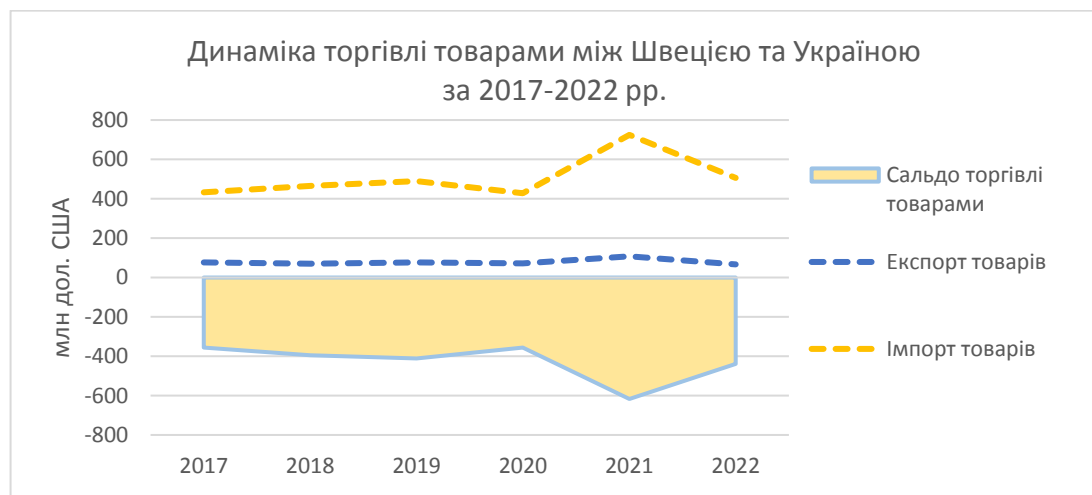

Рис. 3.1. Динаміка торгівлі товарами між Швецією та Україною за 2017-2022 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [36], [37].

На початку 2020 року спостерігається певне зниження як експорту товарів з України до Швеції (на 15,3% за перші два місяці 2020 року), так і імпорту шведських товарів в Україну (на 33,7% за січень-лютий 2020 року)

[38]. У 2021 році Україна експортувала до Швеції 107,555 млн дол. США. Основними продуктами експорту України до Швеції є феросплави (25 млн дол. США), газові турбіни (19,4 млн дол. США) і столярні вироби (12,8 млн дол. США). Швеція у тому ж році експортувала в Україну 724,638 млн дол. США. Основними продуктами, які імпортувала Україна були ядерні реактори (255 млн дол. США), обладнання для підготовки ґрунту (39,4 млн дол. США) та автомобілі (35,4 млн дол. США) [39].

За даними Державної служби статистики України у січні 2022 року обсяг товарообігу між Україною та Швецією становив 40,43 млн дол. США, з яких 77,1% – імпорتنі товари зі Швеції [40]. У зв'язку зі збройною агресією Росії проти України у 2022 році експорт українських товарів до Швеції мав найменший показник за весь розглянутий у роботі період часу і склав 66,648 млн дол. США, що на 38% нижче за попередній 2021 рік. Імпорт шведських товарів Україною зі свого боку теж зменшився майже на 31%, однак, він не був меншим за показники 2017-2020 років і втримався на рівні 505,825 млн дол. США.

Згідно з базою даних ООН з міжнародної торгівлі The United Nations Comtrade database структуру експорту з України до Швеції у 2022 році в основному складали деревина та вироби з неї, деревне вугілля (18,4 млн дол. США), меблі, світлові вивіски, швидкокомтовані будівлі (8,3 млн дол. США), текстильні вироби, комплекти, поношений одяг (7,48 млн дол. США), тваринні, рослинні жири та олії, їх продукти розщеплення (7,39 млн дол. США), машини, ядерні реактори, котли (4,4 млн дол. США) [41].

Структуру експорту зі Швеції до України у тому ж році складали машини, ядерні реактори, котли (110,74 млн дол. США), транспортні засоби, крім залізничного (38,73 млн дол. США), тваринні, рослинні жири та олії, їх продукти розщеплення (37,16 млн дол. США), папір і картон, вироби з целюлози, паперу й картону (24,36 млн дол. США), залізо та сталь (23,96 млн дол. США), електротехнічне, електронне обладнання (16,13 млн дол. США) [42].

На жаль, сучасні тенденції свідчать про те, що Україна для країн-експортерів все більше стає ринком збуту неякісної продукції за завищеними цінами. Вже зараз необхідно діяти і зосередитися на відновленні низки галузей промисловості, створенні умов для активізації наукової діяльності, суттєвому підвищенні уваги до сфери енергетики, враховуючи постійні перебої в енергомережній системі внаслідок російсько-української війни. У лісову галузь, наприклад, варто залучити шведський досвід і почати закуповувати деревину для її переробки, адже Україна давно зіткнулася з проблемою вирубки лісів. Можливий також науковий обмін у галузі точного, електротехнічного та електронного машинобудування. Прикладом може бути співпраця технічних університетів України та Швеції.

Перспективним може бути й виробництво та експорт до Швеції товарів із високою доданою вартістю: спецтехніки для сніжних зим, рибальських суден, залізничних вагонів, локомотивів, машин та обладнання для агропромислового комплексу, автомобільних причепів. Заслуговує на увагу і шведська модель економіки. Вона спрямована на суспільство, на вирівнювання прибутків та якості життя за рахунок економічного зростання країни. Для досягнення такого успіху, як у Швеції, Україні необхідно підвищити прозорість податкових надходжень та витрат, реформувати судову систему, підвищити рівень демократії.

Таблиця 3.2 містить дані стосовно торгівлі послугами між Швецією та Україною станом на 2017-2021 роки. Інформація щодо показників 2022 року на офіційних вебсайтах Національного банку України та Державної служби статистики України на даний момент відсутня.

Таблиця 3.2.

Динаміка торгівлі послугами між Швецією та Україною
у період 2017-2021 рр., млн дол. США

Показник	Експорт послуг	Імпорт послуг	Сальдо торгівлі послугами
2017	93,541	55,413	38,128
2018	101,555	135,039	-33,484
2019	95,959	51,519	44,44
2020	106,171	57,217	48,954
2021	115,942	91,128	24,814

Джерело: складено автором на основі даних [43].

За вищенаведеними даними бачимо, що розміри експорту та імпорту послуг між Швецією та Україною в цілому суттєво не відрізняються. Протягом тих п'яти років, які розглядалися, обсяг експорту збільшився майже на 23,95% і досяг свого максимуму у 115,942 млн дол. США в 2021 році. Обсяг імпорту значно значно збільшився у 2018 році, аж на 143,6%, тоді ж він і досяг свого максимуму у 135,039 млн дол. США (див. рис. 3.2). Однак уже в наступному році цей показник зменшився до 51,519 млн дол. США і згодом поступово зростав до 91,128 млн дол. США в 2021 році, за три роки (2019-2021) збільшившись на 76,88%.

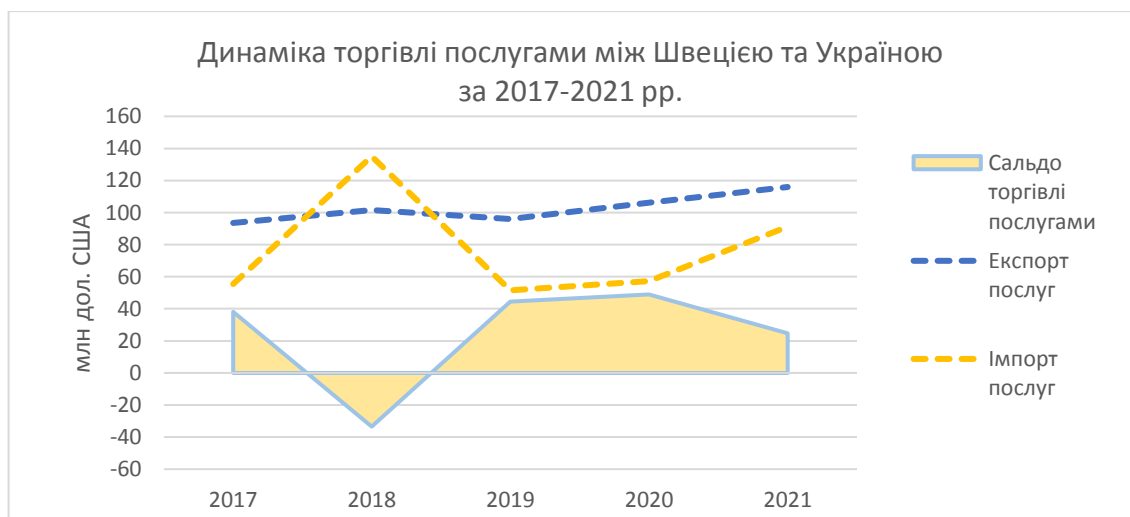

Рис. 3.2. Динаміка торгівлі послугами між Швецією та Україною за 2017-2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [43].

Найбільшу частку у сфері обміну послугами між Швецією та Україною займають бізнес-послуги, послуги зв'язку, комп'ютерні та інформаційні послуги. У подальшому потенційними сферами співпраці між даними країнами можуть бути сфери телекомунікації, енергоефективність та захист навколишнього середовища, ядерна безпека, управління відходами, сільське господарство та сфера фінансів, туризм тощо.

Розглянемо таблицю 3.3, де наведені дані потоків прямих інвестицій зі Швеції до нашої країни і навпаки протягом 2015-2021 років. Інформація щодо показників 2022 року на офіційному вебсайті Національного банку України на даний момент відсутня.

Таблиця 3.3.

Динаміка потоків прямих інвестицій між Швецією та Україною у період 2015-2021 рр., млн дол. США

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Прямі інвестиції зі Швеції до України	-68,1	56,7	77,9	110,9	127,6	31,5	160,9
Прямі інвестиції з України до Швеції	-	-	-	-	-	-	-

Джерело: складено автором на основі даних [37].

Протягом розглянутого періоду часу шведські інвестиції до України з кожним роком ставали все більшими. Однак у 2013 році сталося різке зниження обсягів прямих інвестицій, яке пояснювалося тим, що шведський банк Swedbank залишив український ринок через підозру у причетності до відмивання грошей, а це зі свого боку негативно вплинуло на потоки інвестицій на декілька подальших років, аж до 2016 р. (див. рис. 3.3).

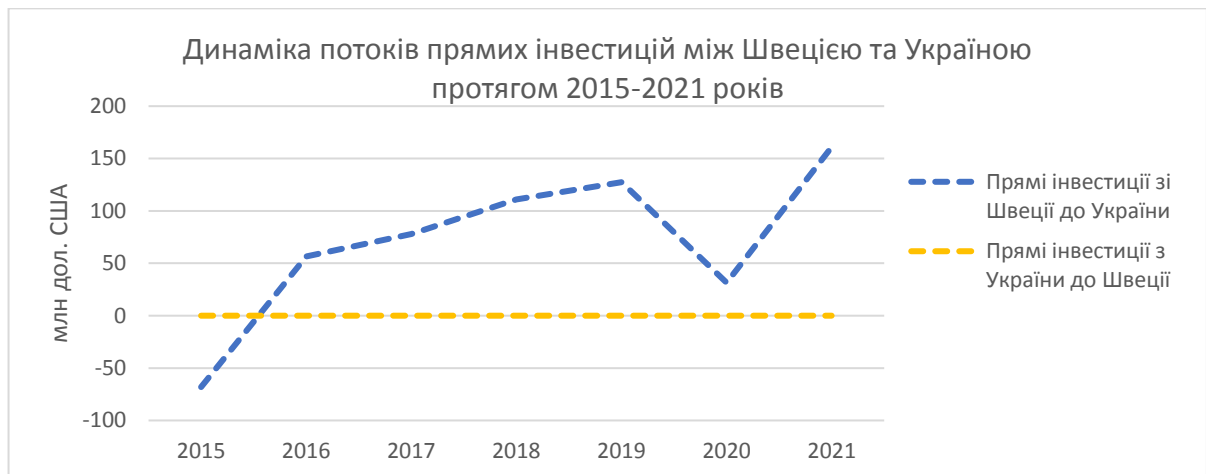

Рис. 3.3. Динаміка потоків прямих інвестицій між Швецією та Україною протягом 2015-2021 років, млн дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [37].

У 2020 році помітне зменшення інвестицій в Україну аж у 4 рази, ймовірно, сталося через наслідки глобальної фінансово-економічної кризи, пов'язаної з COVID-19. Однак завдяки тому, що Швеція досить швидко відновилася, згодом вона продовжила інвестувати кошти в деякі українські галузі. І хоча ці інвестиції поступово зростають, між країнами є величезний нереалізований потенціал у даній сфері. Причиною насамперед слугує недосконала судова система України, а саме неефективна робота судів, неефективне виконання судових рішень і корупція. Українських інвестицій у шведську економіку не зареєстровано.

Серед нещодавніх інвестицій деяких шведських ТНК до України можна виділити інвестиції IKEA та H&M, які працюють у сфері роздрібною торгівлі, а також компаній, які займаються інформаційними технологіями (Sigma Software, Beetroot). Їхні інвестиції не настільки великі, але вони поступово збільшуються. Зокрема, у 2020 році Sigma Software придбала українського аутсорсера, розробника програмного забезпечення IdeaSoft, а шведський холдинг відеоігор і медіа Embracer Group купив українську 4AGames, яка розробляє відеоігри (сума угоди – 36 млн дол. США). Крім того, найбільший шведський виробник автобусів та вантажних автомобілів Scania

відкрив свій дилерський центр у м. Луцьк. Сумарний обсяг інвестицій компанії в Україні – близько 43 млн дол. США [44].

Компанія Vindkraft вклала великі суми у відновлювану енергетику. Екологічна фінансова корпорація Північної Європи (NEFCO), до якої, окрім Швеції, входять також Данія, Ісландія, Норвегія та Фінляндія, зробила значні інвестиції в проекти комунальної інфраструктури практично по всіх регіонах України. У сільськогосподарській галузі працює Grain Alliance (компанія оперує на 50 000 га землі), яка продовжує вкладати великі кошти в розвиток агропромисловості України, зокрема, у переоснащення елеваторів, які сьогодні працюють на природному газі, але через кілька років перейдуть на відновлювані джерела енергії [44].

Під час російсько-української війни Швеція всебічно підтримує Україну, активно надає гуманітарну, макроекономічну та військову допомогу. У 2022 р. відбулася зустріч колишньої Прем'єр-міністерки Швеції Магдалени Андерссон та Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, у 2023 р. – чинного Прем'єр-міністра Швеції Ульфа Крістерссона та Президента України Володимира Зеленського. Швеція налаштована збільшити підтримку відновлення та реконструкції України. Фінансування реконструкції та модернізації здійснюватиметься шляхом закупівлі української пшениці та фінансування Всесвітньої продовольчої програми ООН для закупівлі, передачі та доставки української пшениці до країн, яким загрожує голод. Швеція є однією із найкращих країн для ділового партнерства у сфері реалізації національних інтересів та подальшої допомоги у відбудові й модернізації України після війни.

ВИСНОВКИ

На основі отриманих у дипломній роботі результатів можна зробити такі висновки. Проаналізувавши деякі наукові дослідження, пов'язані із інвестиційною діяльністю Швеції, визначили, що емпіричні результати праці О. Голубевої показують, що прибутковість інвестицій є ключовим фактором, який визначає шведські ПІІ. Імовірність того, що іноземні інвестори отримають дохід від своїх інвестицій, має важливе значення для їхнього рішення інвестувати в країну. Прогностична сила моделі у цьому дослідженні значно погіршується, коли з регресії видаляється чинник рентабельності. Значимими чинниками шведських ПІІ у дослідженні виявилися також внутрішній ринок, представлений ВВП, що пояснюється потребою ТНК в отриманні доступу до нових ринків, межі країн та відстань у кілометрах від потенційного інвестора. Авторка пропонує надавати більшу увагу географічним факторам та їхньому впливу на ПІІ. П. Браунергельм та Р. Свенссон вивчали ступінь агломерації у місцях виробництва шведських ТНК. Вчені коротко розглянули останні теоретичні досягнення в галузі розміщення виробництва, надали особливу увагу агломерації виробництва у різних країнах. Й. Блумквіст та С. Вальдо проаналізували, якою мірою інвестиційна підтримка підприємств, які займаються аквакультурою та переробкою риби у Швеції, підвищує їхню інвестиційну активність, а А. Торвангер, Ю. Маргінян та А. Малтайс порівняли використання зелених облігацій у Норвегії та Швеції з 2013 до 2019 року, щоб зрозуміти, що є рушійною силою для ринку зелених облігацій у цих країнах. Дане дослідження є одним із перших порівняльних аналізів, спеціально розроблених для пояснення відмінностей у освоєнні зелених облігацій між двома аналогічними фінансовими ринками.

Швеція вважається дуже сприятливим місцем для інвестицій. Вона пропонує надзвичайно конкурентну, відкриту економіку з доступом до нових продуктів, технологій, навичок та інновацій. Ця країна має добре освічену робочу силу, чудову комунікаційну інфраструктуру, низький рівень корупції

та стабільне політичне середовище, що робить її вибором для іноземних компаній. Швеція займає лідируючі позиції в різних інноваційних індексах та за обсягами внутрішніх та зовнішніх інвестицій, при цьому рівень життя один із найвищих серед розвинутих країн. Останнім часом вона вважається еталоном у галузі інвестицій та інновацій, оскільки саме у Швеції процеси налагоджені таким чином, що вигоду отримує як внутрішній одержувач інвестицій та країна, так і інвестор.

Основними країнами-інвесторами в Швеції є Великобританія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, США та Норвегія. Найбільші іноземні активи зосереджені у сфері фінансової та страхової діяльності, виробництві нафти, хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів. У 2021 році найбільше зростання було зафіксовано в інформаційно-комунікаційному секторі. Уряд Швеції зі свого боку вжив заходів для розвитку підтримки інвестицій, зосередившись на ключових секторах (біотехнології та харчова промисловість), а також на швидко зростаючих ринках (країни Балтії, Індія, Бразилія тощо). Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на економіку Швеції, але після кількох пакетів фіскального стимулювання, успішного впровадження вакцинації та послаблення карантинних обмежень вона повністю відновилася до передпандемічного рівня без помітного впливу на інвестиційний клімат.

Щодо підтримки іноземних інвестицій, то Швеція уклала угоди про захист інвестицій із 70 країнами світу, серед яких більшість країн Євросоюзу, а також Казахстан, ОАЕ, В'єтнам та деякі країни Африки. Шведський уряд позитивно ставиться до зарубіжних інвесторів, які вкладають кошти у місцеві підприємства, оскільки прямі іноземні інвестиції у Швеції сприяють вищому економічному зростанню та зайнятості. Однак іноземне володіння в критично важливих галузях може завдати шкоди національній безпеці. Слід зазначити, що вимоги регулювання іноземних інвестицій у Швеції поки що не містять положень, які дозволяють перевіряти чи забороняти прямі іноземні інвестиції. Проте, 16 березня 2023 року Уряд передав пропозицію постанови на розгляд

Законодавчої ради, відповідно до якої Інспекції стратегічних продуктів (ISP) буде надано повноваження перевіряти прямі іноземні інвестиції, які можуть завдати шкоди безпеці Швеції або громадському порядку в країні, і, якщо необхідно, забороняти їх.

Зараз Скандинавія та Балтійський регіон є європейськими лідерами з цифрового розвитку. У 2018 році країни цих регіонів вирішили посилити співпрацю у сфері штучного інтелекту. Очолюватиме її саме Швеція. У цій країні існує величезний потенціал для штучного інтелекту – у державному секторі, бізнесі, дослідженнях та для окремих осіб, адже Швеція є однією з найбільш розвинутих у цифровому відношенні, має позитивний інноваційний клімат і технологічно орієнтоване населення.

У Звіті про конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму за 2019 рік Швеція посідає восьме місце серед 138 країн за загальною конкурентоспроможністю та продуктивністю. У Звіті підкреслено сильні сторони країни: людський капітал (здоров'я, рівень освіти та кваліфікація населення), макроекономічна стабільність, технічна та фізична інфраструктура. Bloomberg за показником Індексу інновацій 2021 року поставив Швецію на п'яте місце серед найбільш інноваційних країн світу.

Швеція сприймається як творче місце з цікавими дослідженнями та технологіями, має чудову ІТ-інфраструктуру і вважається лідером у впровадженні нових технологій і встановленні нових споживчих тенденцій. Успіхи країни у галузі високих технологій були б недосяжні без тісної взаємодії науки, в особі університетів, та промисловості. Ця взаємодія активно стимулюється державою як організаційно, так і фінансово. Вкладення в область дослідницьких розробок досить швидко окупляться на міжнародному ринку.

Стосовно взаємних торгових та інвестиційних потоків Швеції та України, то на сьогоднішній день зв'язок цих держав як сусідів у Європі продовжує ставати все тіснішим. Торгові відносини країн розширюються завдяки триваючій економічній інтеграції України з ЄС. Інвестиції також

зростають. В Україні ефективно працюють близько 100 шведських компаній, таких як Electrolux, Ericsson, Volvo, Grain Alliance, SEB Corporate Bank, Scania, Sigma Software, Westinghouse Electric Sweden, ABB та багато інших. Серед нових великих компаній – ІКЕА та Н&М, які впевнено виходять на український ринок. Однак водночас Швеція та Україна явно дуже далекі від того, щоб повністю використати свій потенціал. Хоча потоки торгівлі та інвестицій зростають, вони все ще дуже скромні в абсолютному вираженні порівняно з багатьма країнами-сусідами України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарство Швеції: загальна характеристика [Електронний ресурс] // Geograf. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.geograf.com.ua/sweden/784-sweden-economy>.
2. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. THE WORLD FACTBOOK. Europe – Sweden. Economy [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/#economy>.
3. Golubeva O. DETERMINANTS OF SWEDISH FOREIGN DIRECT INVESTMENTS (FDI): HOW IMPORTANT IS PROFITABILITY? [Електронний ресурс] / Olga Golubeva // ResearchGate. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/305658978_DETERMINANTS_OF_SWEDISH_FOREIGN_DIRECT_INVESTMENTS_FDI_HOW_IMPORTANT_IS_PROFITABILITY.
4. Braunerhjelm P. Agglomeration in the Geographical Location of Swedish MNFs [Електронний ресурс] / P. Braunerhjelm, R. Svensson // SSRN. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3633021.
5. Blomquist J. Do Firm Support Increase Investments? Evidence from the Aquaculture and Fish Processing Sectors in Sweden [Електронний ресурс] / J. Blomquist, S. Waldo // ResearchGate. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/359632594_Do_Firm_Support_Increase_Investments_Evidence_from_the_Aquaculture_and_Fish_Processing_Sectors_in_Sweden.
6. Torvanger A. Green bonds in Sweden and Norway: WHAT are success factors? [Електронний ресурс] / A. Torvanger, A. Maltais, I. Marginean // ResearchGate. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/355026901_Green_bonds_in_Sweden_and_NorwayWHAT_are_success_factors.

7. Ingves S. Sweden's role in international economic cooperation – then, now and looking ahead [Електронний ресурс] / Stefan Ingves // SVERIGES RIKSBANK ECONOMIC REVIEW. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/pov/artiklar/engelska/2022/20314/2022_1-swedens-role-in-international-economic-cooperation---then-now-and-looking-ahead.pdf.
8. Business and trade with Sweden [Електронний ресурс] // Embassy of Sweden. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.swedenabroad.se/en/about-sweden-non-swedish-citizens/business-and-trade-with-sweden/>.
9. Markets / Sweden [Електронний ресурс] // BUSINESS SWEDEN. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.business-sweden.com/>.
10. Statement of Foreign Policy 2023 [Електронний ресурс] // Government Offices of Sweden. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.government.se/speeches/2023/02/statement-of-foreign-policy-2023/>.
11. Trade between Sweden and China [Електронний ресурс] // Embassy of Sweden. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.swedenabroad.se/en/about-sweden-non-swedish-citizens/china/business-and-trade-with-sweden/trade-between-sweden-and-china/>.
12. Higham I. Sweden's Sino-Strategy [Електронний ресурс] / Ian Higham // MUNDUS INTERNATIONAL. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mundus-international.com/swedens-sino-strategy/>.
13. Yakubovskiy S. THE CURRENT STATE OF CHINA'S INTERNATIONAL TRADE [Електронний ресурс] / S. Yakubovskiy, P. Roznovska // Китаєзнавчі дослідження. – 2022. – №3. – С. 105–118. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.chinese-studies.com.ua/index.php/journal/article/view/221/207>.
14. Розновська П. І. Вплив інвестиційної діяльності Швеції на економічний розвиток країни / П. І. Розновська // Соціально-економічний та політичний розвиток країн в умовах глобальної нестабільності. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – 2023.

15. Бакорах Д. А. ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ШВЕЦИИ [Электронный ресурс] / Диана Амаровна Бакорах // Электронный научно-практический журнал «Экономика и менеджмент инновационных технологий». – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://ekonomika.snauka.ru/2018/04/15921>.
16. 2022 Investment Climate Statements: Sweden [Электронный ресурс] // United States Department of State. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.state.gov/reports/2022-investment-climate-statements/sweden/>.
17. World Investment Report 2022. Country Fact Sheet: Sweden. Foreign direct investment (FDI) overview [Электронный ресурс] // UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir_fs_se_en.pdf.
18. Sweden: Investing in Sweden [Электронный ресурс] // Stanbic Bank Group. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.tradecub.stanbicbank.com/portal/en/market-potential/sweden/investment>.
19. Foreign direct investment (FDI) in Sweden [Электронный ресурс] // LLOYDS BANK. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/sweden/investment>.
20. The Impact of Regulation on International Investment in Finland [Электронный ресурс] // OECD iLibrary. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5453f3a1-en/index.html?itemId=/content/component/5453f3a1-en#chapter-d1e814>.
21. ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В ШВЕЦИИ [Электронный ресурс] // IQ Decision. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://iqdecision.com/pryamyie-inostrannye-investicii-v-shvecii/>.
22. Wiklund Matala M. Swedish FDI regime closer to introduction [Электронный ресурс] / M. Wiklund Matala, V. Gedeon, E. Gadman // SETTERWALLS. – 2023.

- Режим доступа до ресурсу: <https://setterwalls.se/en/article/introduction-of-rules-on-foreign-direct-investment-review/>.
23. Blomstrom M. Home Country Effects of Foreign Direct Investment: Evidence from Sweden [Электронный ресурс] / М. Blomstrom, А. Kokko // ResearchGate. – 1994. – Режим доступа до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/5094975_Home_Country_Effects_of_Foreign_Direct_Investment_Evidence_from_Sweden.
24. Волков А. Швеция: инвестиционная модель в действии [Электронный ресурс] / Алексей Волков // Современная Европа. – 2005. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/shvetsiya-investitsionnaya-model-v-deystvii/viewer>.
25. Инвестиционная деятельность и инновации в Швеции [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://bstudy.net/669499/pravo/investitsionnaya_deyatelnost_innovatsii_shvetsii.
26. Sweden to lead AI cooperation in Nordic-Baltic region [Электронный ресурс] // Government Offices of Sweden. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.government.se/press-releases/2018/05/sweden-to-lead-ai-cooperation-in-nordic-baltic-region/>.
27. Artificial intelligence will strengthen Sweden’s welfare and competitiveness [Электронный ресурс] // Government Offices of Sweden. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.government.se/articles/2018/03/artificial-intelligence-will-strengthen-swedens-welfare-and-competitiveness/>.
28. Ericsson (official site) [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ericsson.com/en>.
29. IKEA займется развитием технологий «умного дома» [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.capital.ua/ru/news/131369-ikea-zaymetsya-razvitiem-tekhnologiy-umnogo-doma#ixzz7kJy56nSZ>.

30. ІКЕА інвестувала в найбільшу в світі вертикальну ферму \$100 млн [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://delo.ua/business/ikea-investirovala-v-krupnejshuju-v-mire-vertika-355681/>.
31. За якістю Volvo буде слідити штучний інтелект [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://reono.ua/news/10776-za-kachestvom-volvo-budet-sledit-ii>.
32. Дослідження. Чи справді прями іноземні інвестиції бувають шкідливими для економіки [Електронний ресурс] // Вокс Україна. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/doslidzhennya-chi-spravdi-pryami-inozemni-investitsiyi-buvayut-shkidlivimi-dlya-ekonomiki>.
33. INTERNATIONAL MONETARY FUND. IMF DATA - ACCESS TO MACROECONOMIC & FINANCIAL DATA. Balance of Payments and International Investment Position Statistics of Sweden [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://data.imf.org/?sk=7A51304B-6426-40C0-83DD-CA473CA1FD52&sId=1390030341854>.
34. THE WORLD BANK. DataBank - World Development Indicators [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=world-development-indicators>.
35. Hagström M. Sweden and Ukraine are united not only by the colours of our national flags and by several chapters of common history – from the Rus and Viking times and onwards [Електронний ресурс] / Martin Hagström // LDaily Business and Innovations. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://ldaily.ua/en/ldaily/shvecziyu-ta-ukrayinu-obyednuyut-ne-lyshe-kolory-praporiv-a-j-spilna-istoriya-shho-bere-svij-pochatok-vid-chasiv-kyyivskoyi-rusi-j-vikingiv-i-tryvaye-do-nashogo-chasu/>.
36. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України – Режим доступу до ресурсу: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2021.html.

37. Статистика зовнішнього сектору України [Електронний ресурс] // Національний банк України – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>.
38. Trade and economic cooperation between Ukraine and the Kingdom of Sweden [Електронний ресурс] // Embassy of Ukraine in the Kingdom of Sweden. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://sweden.mfa.gov.ua/torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-en>.
39. Ukraine / Sweden [Електронний ресурс] // The Observatory of Economic Complexity. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ukr/partner/swe>.
40. Gerasymchuk V. TRADE AND ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND SWEDEN: DEVELOPMENT PROSPECTS [Електронний ресурс] / V. Gerasymchuk, V. Karustyuan // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/272058>.
41. Ukraine Exports to Sweden [Електронний ресурс] // Trading Economics – Режим доступу до ресурсу: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/sweden>.
42. Sweden Exports to Ukraine [Електронний ресурс] // Trading Economics – Режим доступу до ресурсу: <https://tradingeconomics.com/sweden/exports/ukraine>.
43. Географічна структура зовнішньої торгівлі України послугами [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
44. Мельник Т. Сумарні шведські інвестиції в Україну становлять \$540 млн – посол Швеції [Електронний ресурс] / Таїса Мельник // mind. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/news/20224815-sumarni-shvedski-investiciyi-v-ukrayinu-stanovlyat-540-mln-posol-shveciyi>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Статистичні дані показників Швеції за 2003-2022 роки
для кореляційного та регресійного аналізу,
млрд дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції (активи)	Прямі іноземні інвестиції (пасиви)	Баланс торгівлі товарами й послугами	Рахунок поточних операцій	ВВП
2003	22,34	6,01	18,51	19,57	334,34
2004	28,18	16,85	26,94	22,9	385,12
2005	38,28	20,78	24,8	23,58	392,22
2006	21,6	22,05	29,86	34,47	423,09
2007	55,89	46,14	31,34	39,93	491,25
2008	34,76	41,44	31,03	40,8	517,71
2009	26,47	8,96	21,7	25,92	436,54
2010	22,12	0,63	23,67	29,2	495,81
2011	23,77	6,98	28,83	31,44	574,09
2012	17,5	4,27	28,32	30,42	552,48
2013	27,89	1,32	28,58	30,7	586,84
2014	-3,81	-8,62	23,17	24,5	581,96
2015	14,9	10,25	21,26	16,75	505,1
2016	1,27	15,64	16,11	12,15	515,65
2017	39,81	24,57	14,62	16,09	541,02
2018	12,8	-1,37	12,73	15	555,46
2019	22,73	15,63	23,65	29,36	533,88
2020	23,1	18,32	24,77	32,37	541,49
2021	55,81	58,51	27,52	34,08	627,44
2022	64,4	49,28	14,19	25,01	551,03

Джерело: складено автором на основі даних [33], [34].